

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Філологічний факультет  
Кафедра спеціальної освіти

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Проректор із науково-  
педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ У  
РОБОТІ З ДІТЬМИ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМ  
МОВЛЕННЯ**

Ступінь бакалавра  
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка  
Спеціальність 016 Спеціальна освіта  
Освітньо-професійна програма Логопедія. Спеціальна психологія

2024-2025 навчальний рік

## РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:


Савінова Наталія Володимирівна, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти, доктор педагогічних наук.

Корнієнко Ірина Володимирівна, викладач кафедри спеціальна освіта.

Кисличенко Вікторія Анатоліївна, доцент кафедри спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти  (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП  (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна	
	Напрямок підготовки 016 Спеціальна освіта (Логопедія)		
Модулів - 1	Спеціальність (професійне спрямування): дефектолог, вихователь дошкільних, шкільних та реабілітаційних закладів для дітей з вадами психофізичного розвитку	<b><i>Рік підготовки:</i></b>	
Змістових модулів - 1		-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: розробити комплекс диференційованих реабілітаційних заходів для дітей із ТПМ		<b><i>Семестр</i></b>	
Загальна кількість годин - 90		7-й	7-й
		<b><i>Лекції</i></b>	
Тижневих годин: для денної форми навчання- аудиторних - 2 самостійної роботи студента - 4	Освітньо- кваліфікаційний рівень: бакалавр	<b><i>Практичні, семінарські</i></b>	
		14 год.	8 год.
		<b><i>Лабораторні</i></b>	
		16 год.	
		<b><i>Самостійна робота</i></b>	
		60 год.	76 год.
	Вид контролю: залік		

### Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 30/60

для заочної форми навчання - 14/76

### 2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Фізична реабілітація та

логопедичний масаж у роботі із дітьми з тяжкими порушеннями мовлення» є навчити студентів використовувати методи реабілітації пацієнтів з порушеннями мовлення.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фізична реабілітація та логопедичний масаж у роботі із дітьми з тяжкими порушеннями мовлення» є: актуалізація знань з основ анатомії та фізіології, ознайомлення студентів з основними прийомами масажу та логоритміки, з умовами правильної організації та проведення масажу в логопедичній роботі, принципами підбору основних засобів реабілітації при різних видах мовленнєвих порушень, із різними видами масажу, які забезпечують розвиток тих чи інших функцій у залежності від патології у дітей-логопатів.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- базові уявлення про категорії осіб з порушеннями психофізичного розвитку, які є суб'єктами корекційної освіти;
- розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційних освітніх послуг
- сучасні уявлення про принципи організації, навчально-методичного забезпечення, та механізми практичної роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку
- здатність застосовувати основні теоретичні та практичні методи аналізу та оцінки стану психофізичного розвитку осіб, які потребують корекційних освітніх послуг
- уявлення про зміст корекційної роботи з різними групами осіб з порушеннями психофізичного розвитку та диференційованими методами корекційно-компенсаторної, реабілітаційної, розвивальної, попереджувальної роботи з ними
- базові уявлення про основи правової, фінансової, медичної, реабілітаційної, соціально-побутової, психолого-педагогічної підтримки осіб з порушеннями психофізичного розвитку, принципи

комплексного підходу до вирішення їхніх проблем

**знати:** основні прийоми масажу та логоритміки, умови правильної організації та проведення масажу в логопедичній роботі, принципи підбору основних засобів реабілітації при різних видах мовленнєвих порушень.

**вміти:** визначати напрямок та вид реабілітаційної роботи, відповідно основному порушенню. Використовуючи положення спеціальної педагогіки та психології, враховуючи спеціальні та загальнодидактичні принципи та методи навчання та виховання дітей, вміти застосовувати методи та прийоми реабілітаційної роботи під час організації та проведення планових фронтальних та індивідуальних форм роботи з дітьми шляхом практичного введення даних прийомів у загальні навчальні методики.

В результаті освоєння дисципліни випускник повинен оволодіти такими **компетенціями:**

- здатністю до соціальної взаємодії, співпраці та вирішенню конфліктів у соціальній та професійній сферах, до толерантності, соціальної мобільності - здатністю усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, володінням мотивацією до виконання професійної діяльності, здатністю до емпатії, коректному і адекватному сприйняттю осіб з важкими порушеннями мови

- здатністю використовувати у своїй професійній діяльності сучасні комп'ютерні, інформаційні та телекомунікаційні технології

- здатністю до раціонального вибору та реалізації корекційно-освітніх програм на основі особистісно-орієнтованого та індивідуально-диференційованого підходів до осіб з ОВЗ

- здатністю до здійснення корекційно-педагогічної діяльності в умовах як спеціальних (корекційних), так і загальноосвітніх установ з метою реалізації інтегративних моделей освіти

- здатністю здійснювати динамічне спостереження за ходом корекційно-розвивального впливу з метою оцінки його ефективності.

Під час опанування курсу передбачається рубіжний контроль знань, що

має враховуватись при оцінці якості знань студента курсу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

### 3. Програма навчальної дисципліни

**Основні питання теорії фізичної реабілітації. Логопедичний масаж та логопедична лікувальна фізкультура.**

Кредит 1

Тема 1. Історія лікувального застосування фізичних вправ та масажу.

Тема 2. Основи реабілітації. Лікувальна фізична культура.

Кредит 2

Тема 3. Масаж. Науково-теоретичні основи масажу. Механізм дії та вплив масажу.

Кредит 3

Тема 4. Логопедичний масаж. Пасивно-активна гімнастика. Логопедичний масаж та логогімнастика при важких розладах мовлення.

Тема 5. Нетрадиційні методики реабілітації в спеціальній педагогіці.

### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усьог о-	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср
1	2		4	5	6	7
<b>Модуль 1. Основні питання теорії фізичної реабілітації. Логопедичний масаж та логопедична лікувальна фізкультура.</b>						
<b>Тема 1.</b> Історія лікувального застосування фізичних вправ та масажу.	10		2			6
<b>Тема 2.</b> Основи реабілітації. Лікувальна фізична культура.	15		2	2		9
<b>Тема 3.</b> Масаж. Науково-теоретичні основи масажу. Механізм дії та вплив масажу.	20		2	2		14

<b>Тема 4.</b> Логопедичний масаж. Пасивно-активна гімнастика. Логопедичний масаж та логогімнастика при важких розладах мовлення.	25		2	2		19
<b>Тема 5.</b> Нетрадиційні методики реабілітації у корекційній педагогіці.	20		4	2		12
<b>Усього годин:</b>	90		12	8		60

### **6. Теми практичних занять**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія лікувального застосування фізичних вправ та масажу	2
2.	Загальні питання реабілітації	2
3.	Пасивно-активна гімнастика на дистальні відділи	2
4.	Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвивальних заходів	2
5.	Нетрадиційні методики	2
6.	Музикотерапія	2
<b>Разом:</b>		12

### **7. Теми лабораторних занять**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Механізм дії та лікувальний вплив масажу	2
2.	Техніка масажу. Масаж голови.	2
3.	Логопедичний масаж та логогімнастика при ринолалії. Масаж язика	2
4.	Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарат	2
<b>Разом:</b>		8

### **9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання**

Розробити комплекс диференційованих реабілітаційних заходів для дітей із ТПМ.

### **10. Методи навчання**

- 1) наочні (спотерження, ілюстрація, демонстрація, ТЗН);

2) словесні (розповідь, опис, пояснення, доповнення, бесіда, диспут, дискусія, лекція)

3) практичні (вправи, практичні роботи).

### 11. Методи контролю:

Виконання індивідуальних завдань, контрольних, тестових та самостійних завдань., залік (підсумковий).

### 12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					МКР	Накопичувальні бали/ Сума
Модуль 1						
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЕКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

### 13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс.

### 14. Рекомендована література

#### Базова

1. Бирюков А.А. Массаж М., 1988.
2. Бортфельд С.А., Логачев Е.И. ЛФК и массаж при детским



церебральным параличом. Л., 1986.

3. Васичкин В.И. Справочник по массажу Л., Медицина, 1990.
4. Васичкин В.И. Техника массажа. Тюмень, 1992
5. Тхорин А.М., Васичкин В.И. Техника массажа Л., 1986
6. Селинова К.А. Лечение двигательных расстройств при ДЦП. - М.: Медицина, 1976
8. Поваляева Т.А. Нетрадиционные методы в коррекционной педагогике. Ростов-н/д издательство РГПУ, 1997
7. Самонюк І.З. Рефлексотерапія у педагогіці “Здоров’я” Київ 1995
8. Поваляева М. А. Фитотерапия и ароматотерапия в коррекционной педагогике. Сборник научных работ аспирантов и молодых преподавателей, ч.н. Педагогика и психология. Ростов-н/д издательство РТШ, 1997.
9. Поваляева М.А., Чебанян Т.Т. Сказкотерапия в процессе интеграции личности ребенка. /Ребенок с большой буквы: сборник статей./ под ред М.А. Поваляевой, А. И.Кугинер Росот -н/д: издательство РТПУ, 1999 Ю.Тюрин А.М., Васичкин В.И. Техника массажа Л., 1986
11. Бадалян Л.О., Л.Т. Журба, Тимошенко О.В. ДЦП -Киев “Здоров’я”, 1988
12. Гермеша Теик Практикум по китайской акупунктуре и точечному массажу для детей - Таганрог, 1998
13. Я.В. Пишель, И.И. Шапиро Анатомо-клинический атлас рефлексотерапии -М., Медицина 1991
14. Г.В. Дедюшина, Е.В. Киррилова Учимся говорить 55 способов общения с неговорящим ребенком -М., 1997
15. И.В.Блыскина, В.А. Ковшиков Массаж в коррекции артикуляторных расстройств. - Санкт-Петербург “Сатис”, 1995
16. Ю.В. Гольдблат Точечный и линейный массаж в неврологии. М., 1989
17. Г.В. Дядюхина, Л.Д. Могучия, Т.А. Яньшина Логопедический массаж и лечебная физкультура с детьми 3-5 лет, страдающим детским ц.п. Москва, 2000
18. Массаж для новорожденных -М., 1999
19. Вельховер Е.С., Кушнир Г.В. Экстрорецепторы ноги. Кишинев, 1984

20. Дубровский В.И. Основы сегментарно-рефлекторного массажа. М., 1982
21. Ибрагимова В.С. Точечный массаж М., 1984
22. Намикоши Току иро ринацу (японская терапия надавливанием) Киев, 1989
23. Агаджанян Н.А., Власова И.Т., Ермакова Н.В., Трошин В.И. Основы физиологии человека: Учебник -М, 2000
24. Бадалян Л.О. Детская неврология: Учебное пособие М., 1998
25. Бадалян Л.О. Невропатология: Учебник для студентов дефектологического факультета высших педагогических учебных заведений - М., 2000
26. Горзак Е.И., Волкова Л.И., Добровольская Е.А. и др. Анатомия человека в 2т. /Под ред. М.Р. Сашина М., 1997
27. Крылова Н.В., Искренко И.А. Мозг человека и проводящие пути: Анатомия человека в схемах и рисунках.
28. Крылова Н.В. Черепные нервы: Анатомия человека в схемах и рисунках. Атлас-пособие-М., 1999

### **Допоміжна**

1. Краузе Е.Н. Логопедія. Санкт-Петербург 2003. Примечание 2. Логопедический массаж при стертой дизартрии, с. 188.
2. Белая Н.А. «Массаж для взрослых и детей». Київ, 1996 р.

### **Програма практичної підготовки**

Кредит 1

**ТЕМА 1:** Фізична реабілітація.

#### **Практичне заняття №1.**

Тема: Історія лікувального застосування фізичних вправ та масажу (2год.).

1. Фізичні вправи та масаж у стародавні часи.
2. Розвиток лікарської гімнастики у 18 ст.
3. Лікувальна гімнастика у 19 ст.
4. Формування нової медичної дисципліни “лікувальна фізична культура“ у 20ст

5. Сучасний стан ЛФК.

### **Практичне заняття №2.**

Тема: Загальні питання реабілітації (2год.).

1. Завдання, мета і принципи реабілітації.
2. Види, періоди і етапи реабілітації.
3. Фізична реабілітація.
4. Механізми лікувальної дії фізичних вправ.
5. Засоби і форми ЛФК.
6. Рухові режими.
7. Масаж.

### **Практичне заняття №3.**

8. ма: Пасивно-активна гімнастика на дистальні відділи (2год.).

1. Комплексна робота логопедичної служби та ЛФК.
2. Завдання пасивно-активної гімнастики на дистальні відділи.
3. “Пальчиковий басейн”.
4. “Різнокольорові преціпки”.
5. Пальчикова гімнастика.

### **Самостійна робота.**

1. Лікувальна гімнастика у Стародавній Греції.
2. Фізичні вправи та масаж у Римській імперії.
3. Китайські традиції у лікувальному масажі.
4. Застосування ЛФК та масажу при окремих порушеннях мовлення.
5. Особливості гігієнічного масажу.
6. Особливості лікувального масажу.
7. Особливості логопедичного масажу.
8. Особливості самомасажу.
9. Гігієнічний масаж, його форми та різновиди.

10. Класичний масаж.
11. Основні характеристики сегментарно-рефлекторного масажу.
12. Основні характеристики сполучнотканинного масажу.
13. Основні характеристики періостального масажу.
14. Основні характеристики апаратного масажу.
15. Основні характеристики точечного масажу.

### **Індивідуальна робота.**

1. Показання і протипоказання до застосування масажу.
2. Техніка основних прийомів масажу (прогладжування, викручування, розминання, струшування, розтирання, активні та пасивні рухи з опором, ударні прийоми та ін.).
3. Допоміжні прийоми масажу та загальні методичні вказівки.
4. Масаж голови, обличчя, шиї. Показання. Методичні вказівки.
5. Масаж волосяної частини голови. Показання. Методичні вказівки.
6. Логопедичний масаж та логопедична лікувальна фізкультура.
7. Завдання логопедичного масажу та лікувальної фізкультури.
8. Етап формування стійких рухів і мовленнєвих кінестезій, вироблення якісної характеристики мимічної та артикуляційної мускулатури.
9. Етап поліпшення динамічного праксису.

### **Практичне заняття №4.**

Тема: Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвивальних заходів (2год.).

1. Принцип комплексності;
2. врахування індивідуальних особливостей дитини;
3. принцип поетапного формування навичок;
4. принцип диференційованого підходу в логопедичній роботі.

### **Практичне заняття №5.**

Тема: Нетрадиційні методики (2год.).

1. Фітотерапія в корекційній та лікувальній педагогіці.
2. Фітотерапія при дизартрії, фітотерапія при неврозоподібному заїканні.
3. Хромотерапія в корекційній та лікувальній педагогіці.
4. Аромотерапія в корекційній та лікувальній педагогіці.

### **Практичне заняття №6.**

Тема: Музикотерапія (2год.).

1. Музикотерапія при дизартрії та заїканні.
2. Музикотерапія для поліпшення загального виконання якості рухів, (розвитку виразності, ритмічності, координації, плавності)
3. корекції та розвитку відчуттів, сприйняття, уяви,
4. стимуляції мовленнєвої функції,
5. нормалізація просодичної сторони мовлення (темп, тембр, ритм, виразність інтонації).

### **Самостійна робота.**

1. Особливості врахування індивідуальних особливостей дитини.
2. Принципи поетапного формування навичок.
3. Нетрадиційні методи в логопедичній роботі.
4. Фітотерапія в корекційній та лікувальній педагогіці (при неврозоподібному заїканні, дизартрії).
5. Аромотерапія і корекційній та лікувальній педагогіці.
6. Музикотерапія при дизартрії та заїканні.
7. Музико терапія для поліпшення загального виконання якості рухів(розвитку виразності, ритмічності, координації, плавності) корекції розвитку відчуттів.
8. Методика корекції та розвитку відчуттів, сприйняття, уяви, стимуляції мовленнєвої функції.